

سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
معاونت آموزش و ترویج

مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

نقش جنگل در حفظ تنوع زیستی (گیاهی و جانوری)

۳۰

۱۳۳۸

کمیته علمی نهضت مردمی تولید و کاشت یک میلیارد نهال

جنگل‌ها به واسطه دارا بودن پوشش گیاهی غنی و متنوع، پناهگاه بسیاری از موجودات زنده هستند. این ارتباط آن قدر تنگاتنگ است که گاهی با نابودی یک گونه گیاهی، حیات یک یا چند گونه جانوری نیز به خطر می‌افتد. بنابراین کاشت درخت چه در محیط‌های طبیعی و چه در محیط‌های شهری به سبب ایجاد مکان مناسبی برای استقرار گیاهان و زندگی جانوران بسیار حائز اهمیت است. بسیاری از گونه‌های گیاهی موجود در جنگل ارزش‌های دارویی و صنعتی دارند.

♦ رابطه متقابل تنوع زیستی و جنگل

- به‌طور کلی، سه سطح تنوع زیستی شامل تنوع گونه‌ای، تنوع ژنتیکی و تنوع اکوسیستم قابل تعریف است.
- تنوع زیستی ابزاری مناسب برای تصمیم‌گیری‌ها در مدیریت پایدار جنگل است.
- کاهش تنوع زیستی در جنگل پیامدهای نامطلوب بی‌شماری را می‌تواند به دنبال داشته باشد که مهم‌ترین آن، ناپایداری اکوسیستمی آن است.
- با افزایش تنوع و غنای گونه‌ای جنگل، از همه منابع در دسترس از قبیل خاک، آب، نور و هوا بهتر استفاده شده و پایداری جنگل افزایش پیدا می‌کند.

♦ وابستگی حیات وحش به جنگل

- زندگی هزاران نوع جاندار ریز و درشت به حیات هر گیاه گره خورده است، درخت، خانه پرندگان و بعضی از حیوانات بی‌پناه نیز هست.

• به عنوان نمونه، بذر بلوط غذای حدود ۲۰۰ گونه از حیوانات جنگل را از قبیل سنجاب، گراز، گوزن، روباه، خرس، خرگوش و جمعیت عمده‌ای از حشرات تأمین می‌کند. فقط در جنگل‌های ایالت کالیفرنیا، آمریکا، زندگی حدود ۵۰۰۰ گونه حشره وابسته به بذر بلوط‌هاست. همچنین، زندگی ۱۷۰ گونه از پرندگان و پستانداران وابسته به زیستگاه‌های بلوط است و حدود ۱۰۰ گونه از پرندگان آمریکا از بذر بلوط‌ها تغذیه می‌کنند. در بخش‌های عمده‌ای از جنگل‌های معتدله بلوط آمریکای شمالی نیز بذر بلوط‌ها، برای حدود ۱۰۰ گونه از مهره‌داران، منبع غذایی پرانرژی فراهم می‌کند.

◆ سهم گونه‌های موجود در جنگل

• جنگل‌های جهان شامل ۶۰ هزار گونه درختی مختلف هستند.

• هشتاد درصد دوزیستان، ۷۵ درصد پرندگان و ۶۸ درصد پستانداران جهان در جنگل‌ها زندگی می‌کنند.

• حدود ۸۰ درصد گیاهان

خشکی در جنگل‌ها پراکنش دارند.

• تنوع گیاهی و جانوری در

جنگل‌های گرمسیری مناطق استوایی زیاد

است، به طوری که ۵۰ تا ۹۰ درصد کل گونه‌های

گیاهی کره زمین در جنگل‌های گرمسیری انتشار دارند.

- حشرات و کرم‌ها مواد مغذی را به خاک وارد می‌کنند. زنبورها و پرندگان گرده‌ها و دانه‌ها را پخش می‌کنند و گونه‌های کلیدی مانند گرگ‌ها و گربه‌های بزرگ، فراوانی گیاه‌خواران گرسنه را کنترل می‌کنند.

♦ اثرات جنگل‌زدایی بر تنوع زیستی

- یکی از خطرناک‌ترین و ناراحت‌کننده‌ترین اثرات جنگل‌زدایی، از بین رفتن گونه‌های جانوری و گیاهی به دلیل از بین رفتن زیستگاه آن‌ها است.
- جنگل‌زدایی نه تنها گونه‌های شناخته شده برای انسان را تحت تأثیر قرار داده، گونه‌های ناشناخته را نیز تهدید می‌کند.

- درختان جنگل‌های بارانی که برای برخی از گونه‌ها سرپناهی ایجاد می‌کنند، به دلیل تولید تاج‌پوشش انبوه، دما را تنظیم می‌کنند. جنگل‌زدایی منجر به تغییرات شدید دما از روز تا شب می‌شود، دقیقاً مانند یک بیابان که می‌تواند برای بسیاری از ساکنان کشنده باشد.

- در حال حاضر، بیش از ۲۶ هزار گونه پرنده در آستانه انقراض هستند که البته این آمار روز به روز افزایش می‌یابد. دانشمندان اقدامات بشر را در بروز این فاجعه، دخیل می‌دانند و به همگان نسبت به لزوم کاهش اقداماتی نظیر قطع درختان که بیشترین نقش را در

از بین رفتن گونه‌های جانوری ایفا می‌کند، هشدار می‌دهند. اگر از بین رفتن جنگل‌ها با همین سرعت ادامه پیدا کند، بسیاری از گونه‌های جانوری، پناهگاه و خانه خود را از دست می‌دهند و شاید برای همیشه منقرض شوند.

عنوان: نقش جنگل در حفظ تنوع زیستی (گیاهی و جانوری)
ناظر: کمیته علمی نهضت مردمی تولید و کاشت یک میلیارد نهال

نویسنده: محمود بیات

همکاران: مهدی پورهایمی، محمد متینی‌زاده، فاطمه عباسپور و فیروزه حاتمی

تنظیم، چاپ و نشر: ویدا همتی، فتح‌اله بهرامی

طراحی و صفحه‌آرایی: نرگس بهادر

ناشر: نشر آموزش کشاورزی، دفتر شبکه دانش و رسانه‌های ترویجی

شمارگان: محدود

نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۲

مسئولیت درستی مطالب با نویسنده است.

شماره ثبت در مرکز فن آوری اطلاعات و اطلاع‌رسانی کشاورزی به ۶۴۶۰۴ تاریخ ۱۴۰۲/۰۹/۲۸ است.

نشانی: تهران، خیابان آزادی، بین نواب و رودکی، پلاک ۲۰۵، معاونت آموزش و ترویج کشاورزی
تلفن: ۶۶۴۳۰۴۶۵ | تلفکس: ۶۶۴۳۰۴۶۴ | کد پستی: ۱۴۵۷۸۹۶۶۸۱